

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK ✓

1001311494

Läroplan för grundskolan

Lgr 69

Supplement

SKOLOVERSTYRELSEN 1969

Fritt valt arbete

Lgr 69 II: Fva

Läroplan
106a

Skolöverstyrelsen

3

Pedagogiska biblioteket

Fab 3

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Läroplan

för

grundskolan

SKOLOVERSTYRELSEN

Utbildningsförlaget

Supplement

Fritt valt arbete

Kompletterande anvisningar och kommentarer

Förord

Läroplan för grundskolan består av en **allmän del** (del I) och en **supplementdel** (del II), båda utfärdade av SÖ enligt förordnande i Kungl Maj:ts brev den 29 maj 1969.

Supplementdelen innehåller kompletterande anvisningar, kommentarer och exempel till kursplanerna och till vissa avsnitt i allmänna anvisningar för skolans verksamhet. Av praktiska skäl är den uppdelad på häften, varierande i fråga om både omfång och karaktär.

SÖ avser att efter hand leda lärare och komplettera supplementdelen med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning. SÖ är därför angelägen om att sådana erfarenheter på lämpligt sätt och efter hand förmedlas till SÖ.

Stockholm den 1 augusti 1969

Kungl Skolöverstyrelsen

- Produktion* ● 1969 Svenska Utbildnings-
förlaget Liber AB
- Redaktion* ● Ulf Åkersten
- Formgivning* ● Paul Hilber
- Producent* ● Rune Jarenfelt
- Tryck* ● Bröderna Lagerström AB
Stockholm 1969

Innehåll

Inledning	4
Syfte	4
Utformning	4
Olika aktiviteter inom fritt valt arbete	4
Resurstimmar	5
Gruppernas sammansättning	5
Betyg	6
Planering	6
Arbetsätt	6
Redovisning	6
Schema	6
Organisation	7
Skolledning	8
Handledare	8
Lokaler	8
Läromedel	8
Samarbete med kommunala nämnder och intresseorganisationer	8
Exempel på aktiviteter	10

Inledning

Utöver de anvisningar och kommentarer om fritt valt arbete, som ingår i läroplanens allmänna del (s 219—220) och som utgör riktlinjer för undervisningen i olika aktiviteter ges nedan kompletterande anvisningar och kommentarer samt exempel på utformningen av några aktiviteter.

Syfte

Fritt valt arbete innebär en naturlig uppföljning av det fria valets princip i det inre arbetet, som i korthet innebär att eleven ständigt får tillfälle att självständigt planera och genomföra en ålagd eller fritt vald uppgift. I fråga om motiven för anordningen med fritt valt arbete hänvisas vidare till vad som i allmänna anvisningar för skolans verksamhet sägs dels om skolans trivsel- och arbetsförhållanden, dels om att eleverna bör stimuleras till intressanta och utvecklingsfrämjande fritidsaktiviteter. Anordningen får även ses som ett naturligt led i skolans strävan att med större effekt engagera eleverna för skolans verksamhet.

Utformning

Det är angeläget att det fritt valda arbetet verkligen får en klar anknytning till elevernas intressen och inte utformas så att synpunkter på tillvalets betydelse för framtida studie- och yrkesambitioner får ett avgörande inflytande. Den för detta arbete avsedda tiden får inte heller användas för kompletterande undervisning.

Olika aktiviteter inom fritt valt arbete

Det finns utrymme för många skiftande elevaktiviteter inom ramen för de resurser som ställs till förfogande. Skolledningen bör i samråd med kollegium och elevrepresentanter utarbeta förteckning över lämpliga aktiviteter för fritt valt arbete, vilka är möjliga att realisera vid ifrågavarande skolenhet. Varje elev bör dessutom själv få komma med förslag till aktiviteter, som han eller hon är intresserad av att få syssla med under timmarna för fritt valt arbete. Stor valfrihet för eleverna bör eftersträvas. För att kunna realisera elevernas önskemål krävs en noggrann planering av verksamheten. Vissa elever kan exempelvis välja någon aktivitet som tar lång tid i anspråk, andra elevers aktiviteter kan genomföras på betydligt kortare tid. En del aktiviteter kan vara beroende av årstidernas växlingar, andra av dagens växlingar. Organisationen måste kunna anpassas till ändrade önskemål från elever, handledarbyten och förändringar i gruppernas sammansättning. Nya grupper kan vidare komma att uppstå under pågående läsår. Samtidigt avvecklas kanske andra grupper. De problem som härvid uppkommer ställer stora krav på skolledningen och organisationen. För att motverka att en alltför svårbemästrad situation uppkommer bör följande generella regler tillämpas.

1. Elev får välja aktiviteter inom fritt valt arbete till det antal som skolans organisation medger.
2. Byte av aktivitet bör i allmänhet ej få ske mer än tre gånger per läsår.
3. Elev får i allmänhet ej byta aktivitet innan tidigare vald aktivitet fullföljts.

Elev kan inte befrias från fritt valt arbete. Eftersom detta skall bygga på elevernas intressen är det väsentligt att skolledningen klarlägger gränsen mellan konstruktivt intresse och tidsfördriv.

Arbetet kan bedrivas individuellt eller i grupp. Det kan innebära att en enskild elev eller en grupp av elever utför exempelvis *studieuppgifter* eller *konkreta uppgifter i fråga om praktiskt arbete* eller bedriver *hobbybetonade fritidssysselsättningar*.

Studieuppgifter kan vara dels allmänt orienterade eller specialiserade, dels inriktade på att grundlägga och uppöva färdigheter. Som exempel inom den förra gruppen kan nämnas: studier av foto,

B

A

film, radio och television, undersökning av något på egen hand ("unga forskare"), konst och konsthantverk, naturiakttagelser, navigation, problem på andra håll i världen i fråga om sociala, ekonomiska och politiska förhållanden, reklam i tidningar och television, rymdfärder, svagströmsteknik, trafik och motorer (körkortsteori), varukännedom. Som exempel inom den senare gruppen kan nämnas dramatik, dans och balett, läsning, maskinskrivning, slöjd, idrott, sång och musik.

Konkreta uppgifter i fråga om praktiskt arbete kan exempelvis avse att arbeta i en förening, att göra något åt den egna miljön (hemma, i skolan, i närsamhället), att hjälpa andra (handikappade, ensamma, sjuka, gamla, barn), att samla material för skolarbetet (aktuellt tidningsstoff, debattartiklar, utföra intervjuer och enkäter), att vårda djur och växter.

Inom gruppen *hobbybetonade sysselsättningar* kan exempelvis nämnas att bygga modeller, att göra film, att lyssna till musik, att samla saker och att spela schack. Beträffande exempel på hur några aktiviteter inom fritt valt arbete kan utformas se s 10 ff.

Resurstimmar

För att i det fritt valda arbetet tillräckligt många och lockande alternativ skall kunna anordnas bör antalet lärartimmar betydligt överstiga antalet elevtimmar. Därför disponeras för fritt valt arbete resurser som motsvarar 4 veckotimmar för lärare i varje klass. Dessa resurser får användas för insatser av lärare eller annan personal eller för andra insatser i samband med verksamheten.

Gruppernas sammansättning

Det fritt valda arbetet bör kunna bedrivas i grupper sammansatta av elever från högstadiets alla årskurser och klasser. Genom anordningen med resurstimmar kan grupper omfattande endast en eller två elever organiseras men i allmänhet bör nog minst fem elever välja samma aktivitet för att den skall kunna organiseras. En inte helt ovanlig anordning torde kunna bli att elever som valt olika aktiviteter sammanförts till en grupp. Arbetet kan

C

organiseras så att eleverna arbetar individuellt, som studiecirklar eller under mer eller mindre direkt handledning.

Betyg

Betyg skall inte ges i fritt valt arbete. För att stimulera elevernas arbetslust och öka deras intensitet i studierna skall dock den eller de aktiviteter som de sysslat med under veckotimmarna för fritt valt arbete under läsåret eller under högstadiet antecknas på betyget.

Planering

En viktig förutsättning för att fritt valt arbete skall ge önskat utbyte för eleverna är noggranna förberedelser i form av en väl genomtänkt översiktsplanering. Detta förberedelsearbete förutsätter i sin tur, att handledaren är väl förtrogen med de mål och riktlinjer, som gäller för skolans verksamhet. Planeringsarbetet i fritt valt arbete ställer stora krav på handledaren på grund av att förslag till studieplaner i allmänhet saknas för de olika aktiviteterna.

För att elevernas intressen skall bestå beträffande de valda aktiviteterna fordras god handledning.

För att öka elevernas intensitet i det fritt valda arbetet bör de i största möjlig utsträckning själva få planera detta. Vid denna planering är handledarens uppgift att leda eleverna att urskilja väsentligheter och få en uppfattning om de problem som kan komma att uppstå samt att ge information om lämpliga läromedel.

Arbetsätt

Verksamhetsformerna inom fritt valt arbete växlar avsevärt alltefter de betingelser som föreligger i fråga om elevernas fysiska och psykiska förutsättningar, gruppernas storlek och sammansätt-

ning, aktivitetens karaktär, tillgången på läromedel etc. Elevens självverksamhet måste dock stimuleras. En viktig förutsättning för att så skall kunna ske är, att eleven får tillgång till lämpligt studie- och arbetsmaterial. Handledningen måste i stor utsträckning individualiseras eftersom det här framför allt är fråga om egna initiativ och självständigt skapande för eleverna. Under fritt valt arbete bör det vara naturligt för eleverna både att be om förklaringar och att ställa frågor och meddela egna erfarenheter och reflexioner.

Redovisning

Intresset för olika aktiviteter inom fritt valt arbete får inte hämmas av krav på skriftlig eller muntlig redovisning. Detta innebär emellertid inte att någon form av redovisning inför grupp, klass eller hela skolan inte kan förekomma. Genom tex en utställning eller under en gemensam samling kan en elev eller en grupp elever informera sina kamrater om vunna erfarenheter inom något verksamhetsområde av allmänt intresse. Man kan även låta trycka väl genomförda fritt valda arbeten i skolans elevtidning eller vidta andra liknande stimulerande åtgärder. Den bästa stimulansen ligger dock i att eleverna får uppleva aktiviteten som påtagligt värdefull för egna syften och intressen. Stimulansen kan komma via kamrater, föräldrar eller utomstående. Den kan också vara utan personlig anknytning och bestå i upptäckter eleven själv gör. Väsentligt är att sådan stimulans når och berör den enskilde eleven.

Schema

För att eleverna skall kunna erbjudas ett stort antal lockande aktiviteter inom fritt valt arbete är det angeläget att följande schematekniska anordningar i möjligaste mån beaktas.

1. De två veckotimmarna för eleverna i fritt valt arbete bör sammanläggas till ett längre arbetspass och parallellläggas för så stor del av högstadiet som möjligt.
2. Det fritt valda arbetet bör kunna bedrivas i grupper sammansatta av elever från högstadiets alla årskurser och klasser.
3. I regel bör arbetspass med fritt valt arbete förläggas till början eller slutet av skoldagen. Skolskjutsorganisationen kan bl a ha avgörande betydelse för vilket alternativ som beslutas av skolledningen.
4. Vid större högstadieskolor bör fritt valt arbete schemaläggas enhetsvis eller årskursvis om det inte är möjligt att parallellägga de olika aktiviteterna för hela skolenheten. Se läroplanssupplement om planering.
5. Vissa aktiviteter inom fritt valt arbete, som förläggs till lokaler utanför skolan, bör om möjligt tidsmässigt parallellläggas med övriga aktiviteter.

Organisation

För att ge rimlig tid för skolledningen att organisera fritt valt arbete på högstadiet, är det lämpligt att insamla elevernas önskningar om fritt valt arbete redan i början av vårterminen före nästa läsårs början. Efter skolledningens, kollegiets och elevrådets behandling av elevernas önskemål presenteras ett definitivt program som eleverna har att välja inom. Detta val bör göras senast i början av april månad. Att låta eleverna välja aktivitet tidigare skulle förmodligen resultera i ett besvärande antal önskningar om omval vilket i sin tur skulle skapa organisatoriska problem. För bedömningen av personalbehovet torde det inte heller vara lämpligt att valet sker senare.

Det är troligt att elevernas önskemål och val av aktivitet inom fritt valt arbete, även när det således ligger inom ett fastställt valprogram, ibland inte kommer att kunna tillgodoses av skolan. För att organisationen av de olika grupperna skall vara klar vid höstterminens början, krävs det därför att eleven också gör mer än ett andrahandsval. Skol-

C

ledningen behöver därigenom ej vara beroende av personlig kontakt med sommarlediga elever, för att erhålla kompletterande uppgifter.

Eleven bör i fritt valt arbete själv svara för sitt val och föräldrarnas godkännande fordras i allmänhet inte vid val eller byte av aktivitet.

Det är inte osannolikt att en del elever, beroende på bl a förändrade intressen, kommer att vilja ändra sina val sedan organisationen är klar och skolarbetet börjat. Skolledningen bör så långt organisationen det medger tillåta sådana omval. Om gruppbildningen störs eller eleven redan fullgjort en del av den tidigare valda aktiviteten bör dock sådana åtgärder vidtas, att inte andra elever störs. Eleven bör då avsluta det påbörjade arbetet, varefter han är fri att välja ett nytt.

Skolledning

Det är troligt, att arbetet med organisationen av fritt valt arbete enligt ovan skisserade förslag kommer att innebära behov av en omdisponering av skolledningens organisationsarbete. Man kan beräkna att c 300—800 önskingar inom fritt valt arbete skall behandlas inför varje läsår, vartill kommer dels ett antal nyval under läsåret, dels ett antal omval. Behovet av vägledande samtal om och kring fritt valt arbete kommer dessutom att vara stort. Samtidigt minskar dock organisationsarbetet i övrigt genom bl a det förenklade tillvalssystemet.

Handledare

Som handledare i fritt valt arbete kan fungera på skolan tjänstgörande lärare, som med eller utan assistenter svarar för att eleverna får hjälp och stöd i arbetet. Inom vissa aktiviteter kan assistenter helt svara för handledarskapet. Lämpliga handledare kan också vara experter från näringslivet, inom kommunen verksamma ideella organisationer o d.

Handledaren bör ha goda kunskaper inom sitt ämne och förmåga att leda och handleda ungdom samt ha möjlighet att ställa sig till förfogande på tid som skolan anvisar.

Lokaler

Eftersom arbetssättet under fritt valt arbete väl överensstämmer med skolarbetet i övrigt kan vanligen skolanläggningens lokaler, utrustning och läromedel för övrig undervisning utnyttjas.

Genom att en avsevärd mängd olika aktiviteter kommer att bedrivas parallellt under två veckotimmar blir dock det samtidiga behovet av lokaler relativt omfattande. För vissa arbeten kan också erfordras speciallokaler, vilka kan finnas att tillgå bl a på ungdomsgårdar och fritidsgårdar. Olika organisationer inom kommunen disponerar även över lämpliga lokaler för vissa aktiviteter inom fritt valt arbete och dessa bör om möjligt utnyttjas.

Läromedel

De läromedel som bör erbjudas eleverna under fritt valt arbete bör stimulera till självständigt tänkande samt till arbete på egen hand, bidra till att berika upplevelser och erfarenheter samt grundlägga riktiga föreställningar. Arbetet kan göras levande och intresseväckande genom att man som läromedel utnyttjar skolans boksamlingar, radio- och TV-program, film, diabildserier o d. Vanliga inslag under fritt valt arbete bör vara elevförsök, exkursioner, studiebesök och intervjuer.

Samarbete med kommunala nämnder och intresseorganisationer

Det är angeläget att också för organiserandet och genomförandet av fritt valt arbete samarbete kommer till stånd mellan skolstyrelsen och andra kommunala organ, som har erfarenhet av praktiskt ungdomsarbete. För kommunernas fritidsverksamhet svarar i flertalet fall sk fritidsnämnder och därutöver finns olika former av kommunala fritidsförvaltningar, t ex barnavårdsnämndens fritidsavdelningar samt idrotts- och friluftsstyrelser. Aktuella kommu-

A

B

nala förvaltningar för skolan att samarbeta med be-
träffande fritt valt arbete är bl a även bibliotekssty-
relser och kulturnämnder.

När det gäller handledare kan säkert många så-
dana anlitas bland ledare för ungdoms- och fritids-
gårdar, ledare för skolbarnklubbar, idrotts- och
ungdomsföreningarnas ledare samt studieledare
inom folkbildningsorganisationerna. Många kommu-
nala organ svarar för en upplysningsverksamhet
om föreningar och fritidsverksamhet i skolorna, ofta
koncentrerad till högstadiet. Denna verksamhet kan
samordnas med upplysning om ämnen för fritt valt
arbete. Lämpliga skriftliga sammanställningar bör
göras för att ge upplysning om olika möjligheter
vid val av aktivitet.

I kommunen finns ofta också olika ideella ung-
domsorganisationer och föreningar med stor er-
farenhet av ungdomsarbete, med vilka samarbete
kan etableras.

Exempel på aktiviteter

Bild och miljö

Att stimulera eleverna till iakttagelser av ting som möter dem i deras omvärld och den roll dessa spelar i miljön samt att öva deras iakttagelseförmåga och färdighet genom att låta dem redovisa vad de upptäckt och upplevt genom arbeten i två- eller tredimensionell form.

Syfte

Naturiakttagelser. Naturen som inspirationskälla för olika former av bildframställning, föremålsstudier och studier av interiörer, landskaps- och stadsbilder. Studier av figurer i olika miljöer. Samtal om miljöer av skilda slag. Studiebesök med skisseringsuppgifter eller avbildning ur minnet. Fantasimiljöer.

Innehåll

Miljögestaltning (alternativ 1)

Att genom studiebesök och enkla laborativa gestaltungs-försök kring aktuella miljöproblem stimulera elevernas intresse för visuella, taktila, auditiva och kinestetiska miljöfaktorer samt att genom kritisk granskning av olika miljöer göra dem medvetna om individens möjligheter att själv gestalta och utforma sin privata miljö och om hans medansvar i utformandet av de kollektiva miljöerna.

Syfte

Studiebesök i olika tätorts- och landsbygdsmiljöer: hem, varuhus, kyrkor, samlingslokaler, ödegårdar, vattenregleringsområden osv. Samtal om aktuella miljöproblem i hemkommunen eller i en vidare miljö. Enkla planeringsförsök med aktgivande på individens och grupperns olika funktionskrav och deras behov av trygghet och trivsel.

Innehåll

Skissning, modellbygge, färgsättningsövningar.

Miljögestaltning (alternativ 2)

Att genom samtal och diskussioner kring frågor om hem- och samhällsmiljö stimulera eleverna till estetiska frågeställningar kring den närmaste omgivningen och därigenom göra dem medvetna om individens möjligheter att själv gestalta och utforma sin privata miljö och om hans medansvar i utformandet av de kollektiva miljöerna.

Syfte

Studiebesök i olika näraliggande miljöer som hem, offentliga byggnader, moderna och äldre bostadskvarter o d. Samtal om aktuella miljöproblem i hemorten. Laborativt arbete med skalenliga modeller, möbler, textilier, byggnader, kvarter etc. Skissning, ritning, färgsättning.

Innehåll

Form och färg (alternativ 1)

Att ge eleverna fördjupade kunskaper om form och färg och tillfälle till eget bildskapande såväl individuellt som i grupp och att därigenom öka deras förmåga att observera och ta ställning till form och färgsättningar i omvärlden.

Syfte

Form och färg. Rörelselaborationer. Två- och tredimensionellt bildskapande i fritt valda material och tekniker. Samtal om färg och form. Framställning av teaterkulisser. Orientering om olika material, uttrycksmedel och tekniker, såsom akvarell, pastell, gouache, tempera, olja, lavering, collage, olika grafiska metoder, olika former av tredimensionellt arbete

Innehåll

Form och färg (alternativ 2)

Att utveckla elevernas förmåga att upptäcka och uppleva olika materials möjligheter genom att ge dem tillfälle till formarbeten i olika material och färgsättningsövningar med inriktning på funktion och miljö, figurativ och nonfigurativ gestaltning, konstruktivt byggande och att därigenom göra dem medvetna om de rätta teknikernas funktion i förhållande till arbetsobjektet.

Syfte

Tredimensionellt bildskapande som träsnideri, reliefdrivning samt klen- och silversmide. Samtal om olika materials uttrycksmöjligheter och om färg och form. Skissning och modellövningar i plastiskt material.

Innehåll

Konsthantverk i olika material (alternativ 1)

Att låta eleverna få utlopp för sin fantasi och spontana skaparlust i en för dem meningsfull aktivitet, att utveckla deras känsla för färg, form och olika materialsammansättningar och att skapa förståelse för konsthantverkets tradition och samhällsvärde och den möjlighet konsthantverket har att bidra till en personligt färgad hemmiljö.

Syfte

Reklam, varuförpackningar, reklammobiler, illustrationer, layout, bokhantverk, batik, modeteckning, textiltryck, bildvävning, vävning, knyppling, gipsgjutning, träskärning, keramik, porlinsmålning, mosaik, metallarbete, modellbygge m m. Studiebesök hos konsthantverkare och i konstindustri.

Innehåll

Konsthantverk i olika material (alternativ 2)

Att låta eleverna få utlopp för sin fantasi och spontana skaparlust i en för dem meningsfull aktivitet, att utveckla deras känsla för färg, form och olika materialsammansättningar och att skapa förståelse för konsthantverkets tradition och samhällsvärde och den möjlighet konsthantverket har att bidra till en personligt färgad hemmiljö.

Syfte

Studiebesök hos bl a olika hantverkare där trä och metall är huvudmaterialen. Samtal om bruks- och prydnadsföremål i hemmet eller det egna rummet. Skulpturalt eller konstruktivt arbete i trä, metall, plast, läder och skinn, såsom konstsmide, enkla möbler, badrumshyllor, musikinstrument, handväska osv.
Skisser och arbetsritningar.

Innehåll

Konsthantverk i olika material

(alternativ 3 – småvävar)

Att låta eleverna få utlopp för sin fantasi och spontana skaparlust i en för dem meningsfull aktivitet, att utveckla deras känsla för färg, form och olika materialsammansättningar och att skapa förståelse för konsthantverkets tradition och samhällsvärde och den möjlighet konsthantverket har att bidra till en personligt färgad hemmiljö.

Syfte

Studiebesök hos en vävare, textilkonstnär eller i en boutique eller hemslöjdsaffär. Diskussion om material, färger, tekniker och mönstring. Förslag till egna kompositioner, som kan utföras i en vävram, bandvävstol eller golvvävstol. Om flera elever samsas om en varp i en golvvävstol bör inslagen vara varje elevs förslag. I en vävstol kan en neutral varp utgöra underlag för experiment med olika mönstringar och materialsammansättningar.

Innehåll

Konsthantverk i olika material

(alternativ 4 – broderi)

Att låta eleverna få utlopp för sin fantasi och spontana skaparlust i en för dem meningsfull aktivitet, att utveckla deras känsla för färg, form och olika materialsammansättningar och att skapa förståelse för konsthantverkets tradition och samhällsvärde och den möjlighet konsthantverket har att bidra till en personligt färgad hemmiljö.

Syfte

Samtal och diskussion om broderi- och applikationsarbeten med utgångspunkt i diabilder, litteratur, tidningar och färdiga arbeten. Besök av gästföreläsare, t ex textilkonstnär. Med utgångspunkt i naturstudier, bilder o d stimuleras eleverna att själva göra kompositioner och pröva olika färg- och materialsammansättningar. De bör pröva sig fram med olika sömsätt och gärna experimentera med fantasytyger, måla med garnet. Kombination även av broderi och applikation.

Innehåll

Foto, film och TV-kunskap (alternativ 1 – filminspelning)

Att ge eleverna tillfälle att genom egen filmproduktion få insikt i och förståelse för den rörliga bildens möjligheter och därigenom dels ge dem ytterligare ett uttrycksmedel, dels öka deras förmåga att se och lyssna och bli mer lyhörda för fraseringar i filmer och TV-program.

Syfte

Eleverna bör få ta del av och övas i alla de aktiviteter som leder fram till en färdig film (synopsis, manuskript, dekor, rekvisita, agerande, inspelning, ljussättning, enkel ljudsättning, klippning).

Innehåll

Foto, film och TV-kunskap alternativ 2 – fotografering och mörkrumsarbete)

Att påvisa för eleverna fotografins möjligheter till dokumentation, som förmedlare av upplevelser och som medel för konstnärligt skapande, genom att bereda dem tillfälle till egen bildframställning från fotograferingen till färdig kopia.

Syfte

Demonstration av och arbete med olika kameratyper, objektiv, o d och i samband därmed diskussion om bildkomposition, motivval och färgens betydelse. Instruktion om framkallning, kopiering och förstoring. Laborativt arbete i mörkrum.

Innehåll

Litteratur

Att ge eleverna tillfälle till såväl läsning som avlyssning av lyrik, dramatik och prosa, att stimulera dem till egna gestaltungs försök och att ge intresserade elever möjlighet att utföra enkla sysslor i biblioteket.

Syfte

Läsning av lyrik, dramatik, prosa och bild efter intresse, enskilt eller i grupp. Gemensamma eller enskilda avlyssningar av lästa, dramatiserade eller tonsatta texter. Författarbesök. Samtal med syfte att tolka och jämföra upplevelser. Handledning vid iakttagelser av symbolfunktioner hos ord, bild och ljud. Försök att i opretentiös form i ord/bild ge uttryck åt tankar och känslor (ton, bild, talkör, dramatisering), t ex vid temastudier (årstider — kärlek — rätt och orätt — aktualiteter).

Stämningsskapande arrangemang. För intresserade elever tillfälle att utföra enkla göromål i biblioteket, t ex utställningar.

Skoltidning

Att ge eleverna möjlighet att själva utforma en skoltidning och därmed stimulera dem till språklig aktivitet och organiserat samarbete samt att vidga deras förståelse för tidningen som förmedlare av budskap och information och dess sätt att verka språkligt, bildmässigt och redaktionellt.

Kort information om hur en redaktion och dess medarbetare fungerar. Studiebesök. Termer och begrepp. Mottagaraspekten. Fördelning av uppgifter och ansvar inom gruppen. Planering av innehåll och lay-out. Redigeringsarbete. Tryckning. Läroböcker, facklitteratur m m.

Rytm och rörelse

Att ge elever med intresse för musik och dans möjlighet att uppleva aktivt skapande inom de konstnärliga uttrycksmedlen rytm och rörelse.

Samtal om hur olika ljudkällor stimulerar individens rörelsebehov och hur olika rytmer och ljud kan överföras till rörelsemönster och dansformer. Instuderande av enkla danser från olika epoker (barock, rokok, romantik, jazz, pop) eller från olika länder. Rörelse- eller danskompositioner utgående från varierande ljudkällor. Ljudkompositioner till utarbetade rörelsemönster eller danser. Litteraturstudier. Musiklyssnande och rytmstudier. Dansstudier genom t ex film. Studiebesök.

Innehåll

Syfte

Innehåll

Syfte

Innehåll

Sång och spel

Att ge elever med intresse för eget musicerande möjlighet att i självvalda verksamhetsformer utöva musik.

Verksamheten kan utformas på olika sätt, allt efter elevernas önskningsar. Exempelvis kan en grupp elever, som bildat en egen ensemble (instrumental, vokal eller blandad), få arbeta i denna, studera in repertoar, göra egna arrangemang osv. Elever som spelar instrument eller vill utveckla sin sångröst kan utnyttja timmarna för fritt valt arbete till eget musicerande eller, om instrumentalmusiktimmarna läggs parallellt, till lektioner på egna instrument. Sång- och spelverksamheten bör även omfatta moment av improvisation, övningar i att leda ensemble samt repertoarkännedom.

Syfte

Innehåll

Ljudlaborationer

Att tillvarata elevernas lust till skapande verksamhet, att utveckla deras förmåga att iaktta och uppleva ljudmiljön omkring dem samt att skapa en djupare förståelse för vår tids musik.

Ljudexperiment och ljudbearbetningar med och utan tekniska hjälpmedel. Insamlande och framställning av ljud. Studium av olika ljudmiljöer. Ljudkompositioner med hjälp av bandspelare. Försök med elektronisk musik. Experiment med ljud och ljus. Ljudsättning till dikter, film, stillbilder och rörelser. Samtal om filmmusik och musik i TV. Studiebesök i inspelningsstudior, större klangstudior och elektronmusikstudior i den mån sådana finns att tillgå. Intervjuer med tonsättare och inspelningstekniker. Konsertbesök. Studium av konkret och elektronisk nutida musik.

Syfte

Innehåll

Mode

Att ge eleverna möjlighet att på ett praktiskt och moderiktigt sätt hålla sin egen klädgarderob aktuell och personlig samt att genom diskussioner få dem att ta ställning till kläders utformning från estetisk, funktionell och ekonomisk synpunkt.

Syfte

Samtal och diskussion om en klädgarderobs planering och uppbyggnad.

Information om det aktuella modet genom studiebesök i affärer och vid klädvisningar samt genom modejournaler och veckopress. Besök av gästande föreläsare som berättar om dagens mode och miljö jämfört med andra epokers och som är intressanta från klädsynpunkt. Olika sätt att ta tillvara dagens modeinriktning och göra något personligt av den. Diskussion om modeller, färger och textila material i förhållande till smak, utseende, funktion och ekonomi. Ändring och justering av redan befintliga plagg. Förslag till komplettering av detaljer och accessoarer.

Innehåll

Teknik i vardagslivet

Att ge eleverna tillfälle att utveckla sina tekniskt konstruktiva färdigheter inom något aktuellt intresseområde och att ge dem tillfälle till meningsfullt reparationsarbete.

Syfte

Samtal om materiel och teknik som används i vardagslivet, t ex i hemmet och under fritiden. Cykeln, mopeden, båten, etc kan bli föremål för reparation. Modellbyggen och konstruktionsarbeten och i samband därmed övningar i att läsa ritningar och arbetsbeskrivningar. Skisser och förslag till egna arbetsobjekt.

Innehåll

Skogsvård

Att ge eleverna möjlighet att genom studiebesök och fältarbete få inblick i den moderna skogsvårdens allmänna biologiska forskning, dess genetiska förädlingsarbete samt metoder för gallring och avverkning.

Syfte

Beroende på de studerandes intresse och fallenhet kan uppgiften ges mycket varierande innehåll, t ex: Markundersökning och markvård, innefattande undersökning av edafiska och biotiska faktorer, mykorrhiza etc. Skogsgödsling. Utväljande av för skogsförädling lämpliga moderträd, ympning och uppdragning av kloner. Principer för gallring. Praktisk övning i stämpling. Elementär övning i skogstaxering. Olika principer och metoder i den moderna skogsavverkningen.

Innehåll

Miljövård

Att ge eleverna tillfälle att fördjupa sig inom något av samhällets aktuella miljövårdsproblem.

Syfte

Fältundersökningar och där så är möjligt modellförsök för en fördjupad förståelse av miljövårdens allmänekologiska bakgrund.

Innehåll

Exempel på problemfält:

Det moderna samhällets vattenproblem. Undersökning av de naturliga vattnens bakteriehalt, biologiska syreförbrukning etc. Studiebesök på reningsverk för avloppsvatten. Modellförsök av avloppsvattenrening, olika metoder för fällning av närsalter etc. Studiebesök på vattenreningsverk. Undersökning av kommunens vattentäkter.

Den förorenade luften. Undersökning av föroreningshalt av exempelvis svaveldioxid och koloxid, i vissa samhällen även nitrösa gaser, merkaptaner m fl emissioner. Undersökning av luftens halt av sot och andra förorenande partiklar. Undersökning av regnvattnets surhetsgrad. Kartläggning av lavarnas utbredning. Jämförande undersökningar av luft i arbetslokaler och offentliga utrymmen där tobaksrökning är förbjuden respektive tillåten.

Den förstörda marken. Jämförande mikrobiologiska undersökningar av växt- och djurliv i områden som har besprutats eller inte har besprutats med biocider. Jämförande undersökningar av jord från enbart konstgödsblad respektive till väsentlig del stallgödsblad åker.

Buller. Undersökning av örats känslighet för ljud hos olika personer, begränsningar beträffande frekvensområdet med ökad ålder etc. Undersökning av bullernivån på olika platser.

Landskapsvård.

Nedskräpning genom fast avfall. Studiebesök på sopstation. Kompostering. Multrum.

Att vara konsument

Att utveckla elevernas förmåga till att kritiskt bedöma den information som ges om olika varor och tjänster, bli genom reklam, att öka deras intresse för konsumentfrågor och en realistisk bedömning av den egna konsumtionen.

Syfte

Information och diskussion från saklighetssynpunkt om olika former av reklam och de psykologiska faktorer som påverkar konsumenten. Studiebesök. Arbete med olika studie- och arbetsmaterial, t ex tidningsannonser, broschyrer o d.

Innehåll

Min ekonomi

Att öka elevernas intresse för ekonomisk planering och för pris- och konkurrensfrågor samt att ge kunskaper om pengarnas betydelse för den enskilde och samhället.

Syfte

Den ekonomiska planeringens betydelse för trygghet och trivsel. Olika sätt att bidra till familjens ekonomi. Fickpengar och tillfälliga inkomster och hur dessa kan disponeras. Budgetupställningar. Diskussioner om utlandsresor, bandspelare, slalomutrustning och senaste nytt när det gäller kläder etc. Olika möjligheter att spara och låna.

Innehåll

Människor i förändrade livssituationer

Att skapa förståelse hos eleverna för människor, som lever i situationer som skiljer sig från dem som eleverna vanligen lever i, t ex att vara sjuk, gammal, handikappad, att bli arbetslös, att vara nyinflyttad och att låta dem lära känna dessa människors förändrade livsvillkor, den problematik som uppstår, de känslor, tankar, upplevelser av omvärlden och möjligheter att nå kontakt med andra människor, som kan vara förenade med dessa livsmiljöer, samt att därigenom kunna komma fram till några lösningsförslag på problemen.

Syfte

Besök hos enskilda människor, på sjukhus, pensionärshem m.m. Intervjuer med människor som lever i förändrade livssituationer, med olika personalkategorier som har att göra med dessa människor. Studier av de olika människornas livsrytm och möjligheter till aktiviteter och till en livssituation som står den normala nära. Diskussion om de problem de förändrade livssituationerna medför för de olika människorna. Skissering av några lösningsförslag.

Innehåll

Föremål i naturen

Att ge eleverna tillfälle att i naturen samla in säreget utformade föremål, grenar, stenar o d samt att därefter av dessa förfärdiga fantasifigurer av olika slag.

Syfte

Samtal om var i naturen man kan finna säreget utformade föremål, trädrötter, grenar, stenar o d. Insamling av föremål. Laborativt arbete enskilt eller i grupp. Färgsättning. Preparering.

Innehåll

Naturstudier

Att ge eleverna tillfälle till ett närmare studium av ett objekt eller en företeelse i naturen.

Syfte

Naturstudierna kan bedrivas enskilt eller i grupp och inriktas på tex undersökning av ett område, kartläggning av växt- och djurliv, artbestämningar, djurens levnadsförhållanden, årstidsväxlingarnas verkningar, liv under snön, näringskedjor och kvantitativa beräkningar. Undersökning och preperation av viss växt- eller djurgrupp. Levande växter och djur i hemmet. Konstruktion och vård av saltvattensakvarium. Djurs och människors beteende. Etologiska försök med möss.

Innehåll

”Unga forskare”

Att ge eleven möjlighet att helt självständigt utföra en mindre naturvetenskaplig forskningsuppgift.

Syfte

Med hänsyn till syftet kan något innehåll inte anges. Lämpligt forskningsfält bör diskuteras mellan lärare och intresserad elev. Elevens mer eller mindre preciserade intresseinriktning bör därvid så långt möjligt vara vägledande för diskussionen och förslagen till uppgifter.

Innehåll

Kontakt med andra länder

Att ge eleverna tillfälle att på olika vägar, via olika informationsmedier och personliga förbindelser få kontakt med något eller några andra länder och att därigenom bidra till att öka förståelsen för andra människor, som lever under andra förhållanden än dem eleverna själva är vana vid.

Syfte

Insamling och granskning av text-, bild- och ljudmaterial som berör det land eleverna eller eleven valt att arbeta med. Ordnande av materialet, t ex i form av en utställning. Brevkontakt med enskilda personer, organisationer, skolor, företag etc i det utvalda landet. Intervjuer och samtal med personer med erfarenhet därifrån.

Innehåll

Internationell förståelse

Att ge eleverna möjlighet att tränga in i några aktuella problem, som rör internationell förståelse och att därvid ge dem objektiv information om internationellt arbete av olika slag samt om hur den enskilde kan göra insatser på det internationella området.

Syfte

Studier enskilt eller i grupp av några av de världsomspännande problemen som rör befolkningsfrågan, försörjningsfrågan etc. Diskussion kring något eller några av dessa problem utifrån olika ståndpunkter.

Internationellt samarbete.

Svensk biståndsverksamhet, och den enskildes möjligheter att medverka i denna.

Intervjuer med personer som har erfarenhet av internationellt arbete.

Innehåll

Elevrådsarbete

Att stimulera eleverna att aktivt bidra till att skapa ökad trivsel och en positiv inställning till skolan och skolarbetet samt att låta dem uppleva funktionell delaktighet i beslutsprocessen beträffande den egna skolmiljöns utformning.

Syfte

Utarbeta enkla frågeformulär och intervjumallar, som belyser elevernas inställning till olika områden av skolans verksamhet. Tolkningsförsök och på basis av dessa förslag till utformning och innehåll av skilda elevorgan. Försök till utformning av kommunikationskanaler mellan elevrepresentanten och den grupp han representerar.

Innehåll

Teorikurs för körkort

Att ge eleverna tillfälle att inhämta de teorikunskaper som fordras för körkort för lätt motorcykel och därvid utveckla även deras praktiska trafikkunskaper.

Syfte

Studier i körkortsteori. Studium av informationsmaterial från trafiksäkerhetsverket, rikspolisstyrelsen, NTF och andra liknande organisationer och myndigheter. Studium av olika trafikmiljöer. Trafikspel. Studiebesök hos fabrikanter, vid verkstäder och besiktningstanstalter. Samtal med representanter för trafiksäkerhetsorganisationer och myndigheter.

Innehåll

Idrottsverksamhet

Simning

Att ge elever med intresse för simning möjlighet att pröva, utöva och utveckla sin förmåga i olika slag av simning.

Syfte

Studier av tekniken i olika simsätt genom litteratur, film och bildserier. Praktiska övningar i av elever och lärare gemensamt valda simsätt, t ex crawl, fjärilsimning, konstsimning samt simhopp och livräddning. Samtal om lämpliga träningsmetoder och om tävlingsorganisation.

Innehåll

Idrottsledarskap

Att ge eleverna tillfälle att aktivt pröva på organisations-, funktionärs- och ledaruppgifter inom olika idrotter och att därvid ge dem information om idrottsrörelsen genom direkta kontakter med på orten verksamma föreningar.

Syfte

Studier av idrottsrörelsens organisation genom litteratur och studiebesök samt intervjuer med idrottsledare.

Innehåll

Samtal om hur träning och tävlingar organiseras, genomförs och leds. Konkretisering genom TV- och filmstudier.

Försök att organisera och leda träning och tävling inom av elever och lärare gemensamt utvalda idrottsgrenar under friluftsverksamheten eller på raster.

Samtal om tävlingens fördelar och nackdelar för den enskilde individen, fair play, idrottspublikens ansvar m m.

Närsamhällets yrkesmänniskor

Att ge eleverna möjlighet att uppleva olika yrkeskategoriers arbetsvillkor och sociala miljö och att belysa vårt behov av olika yrkesgrupper.

Syfte

Studiebesök på olika arbetsplatser i närsamhället. Intervjuer med representanter för olika yrkesgrupper inför elevens egna kamrater. Diskussioner omkring de värderingar på vilka ett yrkes speciella status vilar. Försök till omstrukturering av dessa värderingsgrunder.

Innehåll

Läroplan för grundskolan

Lgr⁶⁹

Fritt valt arbete

Fva

Allmän del (Lgr 69 I)

Supplement (Lgr 69 II)

1969 UTKOMMER

Svenska
Matematik
Främmande språk. Engelska
Främmande språk. Franska. Tyska
Musik
Teckning
Slöjd
Hemkunskap. Barnkunskap
Gymnastik
Orienteringsämnen. Lågstadiet.
Mellanstadiet
Orienteringsämnen. Högstadiet
Ekonomi
Konst
Teknik
Fritt valt arbete
Undervisning i klasstyp b och B
Specialundervisning
Planering

1970 BERÄKNAS UTKOMMA

Planeringsexempel. Lågstadiet.
Mellanstadiet
Praktisk yrkesorientering
Maskinskrivning

Utbildningsförlaget